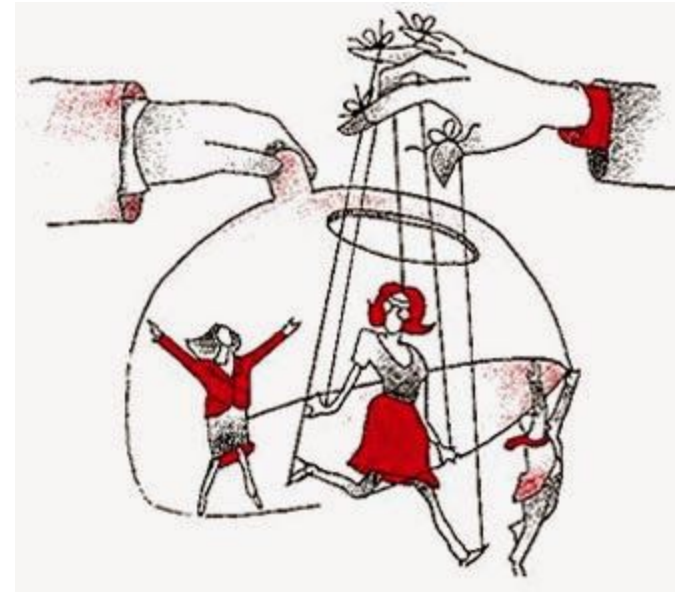


ПОЛІТИЧНА СВІДОМІСТЬ ТА ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА



1. Політична свідомість.
2. Політична ідеологія.
3. Політична культура.
4. Політична участь та політична соціалізація.



Політична свідомість – це сукупність теоретичних і повсякденних знань, оцінок, настроїв та почуттів, за допомогою яких соціальні суб'єкти усвідомлюють сферу політики, опосередковують відносини з політичними структурами, обґрунтовують претензії на участь у владі.

Структурні компоненти політичної свідомості

Політична концепція	<i>Спосіб трактування політичних явищ, включає основні знання про об'єкт</i>
Політична доктрина	<i>Система положень, що встановлює основні напрями політичного розвитку</i>
Політична програма	<i>Виклад положень і цілей діяльності, наприклад, партій</i>
Політична психологія	<i>Сукупність почуттів, емоцій, настроїв, переживань, стереотипів індивідів та соціальних груп</i>
Політичні уявлення	<i>Образи політичних об'єктів, які формуються через соціальне спілкування і виховання. Ґрунтуються на об'єктивних знаннях або існують у вигляді політичних почуттів і настроїв</i>
Політичні переконання	<i>Усвідомлені потреби особистості, що спонукають до політичних дій</i>
Політичні цінності	<i>Принципи, норми, ідеали політичного життя, значущі для індивідів та груп</i>
Політичні традиції	<i>Зразки політичної поведінки, передаються з покоління в покоління</i>
Політичні настанови	<i>Схильність суб'єкта до певних форм політичної активності</i>
Політичні орієнтації	<i>Настанови, засновані на системному уявленні суб'єкта про мету, план і засоби здійснення політичних дій</i>

За рівнем політична свідомість поділяється на:

Повсякденну

Формується на ґрунті життєвого досвіду, фіксує переважно зовнішні аспекти подій

Науково-теоретичну

Виходить на рівень узагальнень, аналізу механізмів управління політикою; представлена політичними доктринами, ідеологіями; розробляється ідеологами

За суб'єктами поділяється на:

індивідуальну

групову
(соціальні групи,
групи тиску, еліти)

масову

Функції політичної свідомості

Когнітивна	відображення потреб суспільства у постійному оновленні знань для виконання і модифікації функцій політичних суб'єктів
Комунікативна	забезпечення усвідомленої взаємодії суб'єктів між собою та з інститутами влади
Інтегруюча	інтегрування людей у межах соціуму на основі певних спільних поглядів, норм та ідеалів
Ідейна	усвідомлення зацікавленості суб'єктів у набутті і популяризації власного бачення політичного світу
Компенсаторна	заміна бажаного, але відсутнього в реальному житті політичного явища
Прогностична	передбачення розвитку політичної системи

Політична ідеологія — логічно впорядкована, систематизована політична свідомість соціальних груп, через яку вони усвідомлюють та формулюють свої політичні інтереси, потреби, очікування, уявлення.

Ідеологіям більше, ніж іншим елементам свідомості, властиві такі **функції**:

- *управлінська* (теоретична основа управління соціальними процесами)
- *мобілізаційна* (мобілізує суспільство на реалізацію політичних цілей)
- *представницька* (відображення і захист інтересів соціальних груп)
- *пропагандистська* (створення позитивного іміджу політичного проекту)

Моделі виникнення політичних ідеологій

Конденсація
(перетворення
явищ масової
свідомості
в ідеологічні
схеми)

Інтеграція
(синтез
елементів
існуючих
ідеологій)

Дезінтеграція
(розщеплення
існуючої
ідеології)

Ревіталізація
(відродження
ідеологій
в оновленій
формі)

Типологія політичних ідеологій

3 точки зору ідеалів майбутнього ідеології поділяються на:

- *праві* – ідеали свободної конкуренції, ринку, приватної власності, індивідуалізму
- *ліві* – ідеали суспільної власності, соціальної рівності та справедливості
- *центристські* – долання крайнощів лівих та правих, компроміс між ними, соціально-орієнтована ринкова економіка, політичний плюралізм.

3 точки зору технології здійснення суспільних ідеалів ідеології поділяються на:

- *радикальні* – проголошують необхідність глибоких системних перетворень
- *консервативні* – необхідність збереження суспільних, зміцнення існуючого ладу
- *реформістські* – постулюють поступові, нереволюційні структурні перетворення

ЛІБЕРАЛІЗМ

Базові цінності

- ✓ людська особистість;
- ✓ індивідуальна свобода;
- ✓ рівність можливостей;
- ✓ ринок як регулятор економічних відносин

Політичні та економічні пріоритети

- ✓ договірний характер відносин між державою та індивідом;
- ✓ обмеження впливу держави, насамперед в економічній сфері;
- ✓ приватна власність;
- ✓ захист прав і інтересів меншин;
- ✓ зменшення податків, скорочення соціальних програм;
- ✓ приватизація

Приклади партій

Ліберальна партія Великої Британії, демократична партія США, "Унія Вольності" – Польща, "Фідес" – Угорщина тощо

КОНСЕРВАТИЗМ

Базові цінності

- ✓ сім'я;
- ✓ релігія;
- ✓ мораль;
- ✓ традиції;
- ✓ держава – головний інструмент забезпечення добробуту громадян

Політичні та економічні пріоритети

- ✓ пріоритетність державної власності;
- ✓ підвищення уваги до армії;
- ✓ активне втручання держави в економіку;
- ✓ готовність відстоювати національні інтереси силовими методами;

Приклади партій

Християнсько-демократична партія ФРН, Консервативна партія Великої Британії, Республіканська партія США

СОЦІАЛ-ДЕМОКРАТІЯ

Базові цінності

- ✓ свобода;
- ✓ справедливість;
- ✓ солідарність;
- ✓ рівність

Політичні та економічні пріоритети

- ✓ рівність усіх форм власності;
- ✓ захист прав і інтересів меншин;
- ✓ державне регулювання економіки з урахуванням ринкових законів;
- ✓ соціальна держава;
- ✓ збільшення соціальних програм

Приклади партій

Соціал-демократичні партії Німеччини, Італії, Швеції, Данії, України, соціалістичні партії Франції, Іспанії, демократична партія праці Литви тощо.

КОМУНІЗМ

Базові цінності

- ✓ рівність;
- ✓ народовладдя;
- ✓ соціальна справедливість

Політичні та економічні пріоритети

- ✓ ідеологізація та жорсткий державний контроль усіх сфер суспільного життя;
- ✓ інтернаціоналізм;
- ✓ суспільна власність;
- ✓ державне регулювання економіки;
- ✓ "експорт" ідеології за межі країни

Приклади партій

КПРС (1917–1991 рр.), компартії Куби, Китаю, В'єтнаму, Італійська компартія (1946–1992 рр.)



Націоналізм	Розуміння нації як джерела свободи, добробуту людини та національної держави як гаранта самореалізації та самоствердження нації
Анархізм	Абсолютизує свободу індивіда в негативному сенсі – від тиску держави, суспільства. Мета – знищення інституціональних, насильницьких форм управління суспільством
Фемінізм	Боротьба з усіма формами насильства над жінками, проблеми охорони здоров'я; боротьба проти дискримінації жінок та за рівний доступ до політичної влади
Екологізм	Акцентує на проблемах захисту навколишнього середовища, виступає проти насильства, ядерної зброї та АЕС, відстоює демократію участі
Регіоналізм	Ідеї децентралізації, підвищення самостійності регіонів


ПОЛИТИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА

Термин «политическая культура» впервые появился лишь в XVIII в. в трудах немецкого философа-просветителя Иоганна Гердера. . Теория же, предполагавшая изучение мира политики через призму этого концепта, сформировалась еще позднее -только в конце 50-60-х гг. XX в. и получила развитие в работе американского политолога Германа Файнера «Системы правления великих европейских государств» 1956 г. Позднее была опубликована книга американских авторов Г. Алмонда и С. Вербы «Гражданская культура» (1963 г.).



ИОГАНН ГЕРДЕР

25.08.1744 — 00.00.1803

***«Законы воспитания должны быть различны для каждого вида правления:
В монархии их предметы будят честь, в республиках – добродетель, в
деспотиях – страх».*** Ш. Монтескье  MyShared

Політична культура

– сукупність позицій та орієнтацій учасників політичної системи. Це суб'єктивна сфера, яка лежить в основі політичних дій і надає їм значення.

Г. Алмонд, Г. Пауел



Культура політичної поведінки є сукупністю типових форм, зразків і норм політичної участі та політичної діяльності. Вона проявляється у формах і способах участі громадян в політичних акціях, діяльності політичних груп, організацій.

У структурі політичної культури виокремлюють два **компоненти**:

- політичну свідомість
- політичну поведінку.

Типологія політичної культури

Класифікація Г. Алмонда, С. Верби:

- **Патріархальна культура** – індиферентне або негативне ставлення членів суспільства до влади, відсутність інтересу до політики. Індивіди визнають себе членами малої спільноти, а не держави
- **Підданська культура** – індивіди визнають себе членами політичного співтовариства, але їх роль зводиться до підпорядкування владі
- **Партисипаторна культура** – значний інтерес до політики, готовність брати особисту участь у політичному житті.

Громадянська культура – політична культура суспільства, в якій у певному співвідношенні співіснують патріархальна, підданська та партисипаторна культури.

Гомогенна політична культура – політична культура, в якій присутня домінуюча культура

Гетерогенна політична культура – політична культура, в якій наявні різні субкультури, що не мають спільного поля з домінуючою культурою

Критерій оцінки	Типи політичних культур
Рівень політичної участі	-патріархальна -підданська -активістська -громадянська
Рівень збігу ціннісних орієнтацій населення	-гомогенна -інтегрована -фрагментарна -змішана -уніфікована
Механізм соціального регулювання	-ринкова -етатистська
Рівень відкритості-закритості	-інтравертна -екстравертна
Тип поведінки в конфліктах	-конфронтаційна -консенсусна



УКРАЇНСЬКА ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА

Некласова політична культура

- трансформація традиційного політичного спектра з його поділом на лівих і правих
- відокремлення соціальних питань від фінансово-економічних, позиції громадян і політичних лідерів вже не визначаються їх точкою зору стосовно фінансових питань
- підвищення значущості соціальних питань зумовлене зростанням добробуту громадян; останні, стаючи заможнішими, починають приділяти значно більше уваги стилю життя і його рівню, ніж традиційним економічним проблемам
- посилення індивідуалізму в суспільних відносинах, скептичне сприйняття таких принципів лівих партій, як націоналізація і соціальна держава, при цьому «ринковий лібералізм», який раніше ототожнювався з правими партіями, з'єднується з соціальною прогресивністю, яка до цього пов'язувалася з лівими
- критичне ставлення до централізованих бюрократичних структур і орієнтація на децентралізацію влади та співробітництво з приватними компаніями, на федералізм, регіоналізм та місцеве самоврядування
- спрямування політики на розв'язання конкретних проблем, розширення участі громадян в управлінні, послаблення ієрархічності політики

Політична участь та соціалізація

Політична участь – дії громадян з метою впливу на політичну владу, на процес прийняття політичних рішень

Політична соціалізація – інтеграція індивіда до системи політичних відносин у суспільстві

Політична воля – проявляється у прагненні домогтися реалізації політичних цілей попри перешкоди

Політичне відчуження – перетворення чинників політичного життя на чужі щодо людини сили, що панують над нею. Прислужують цьому й новітні технології. ЗМІ, політична реклама стають засобами маніпулювання свідомістю

Конформізм – відмова від критичного осмислення дійсності, погодження на цінності та інтереси, які людині нав'язують

Форми політичної участі:

- санкціоновані та несанкціоновані, законні та незаконні
 - добровільні та примусові
- цілераціональні, цінніснораціональні та афективні
 - організовані та стихійні
 - прямі та опосередковані
 - конфліктні